

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NASREDDİN HOCA ÇİZGİ FİMLERİ ÜZERİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

A Comparative Analysis of Nasreddin Hodja's Cartoons From Past to Present

Doç. Dr. Ömer YILAR

Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

omery@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-3560-0028>

Mustafa Halit KAKŞA

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

mustafahalitkaksa@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0158-6691>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 6/2 Ekim/October 2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	24.06.2020
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	03.09.2020
Sayfa- <i>Pages</i> : 513-538	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.757250

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute
AİCUSBED 6/2 2020, 513-538

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NASREDDİN HOCA ÇİZGİ FİMLERİ ÜZERİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

A Comparative Analysis of Nasreddin Hodja's Cartoons From Past
to Present

Doç. Dr. Ömer YILAR
Mustafa Halit KAKŞA

Öz

Türk kültürü, barındırdığı şahsiyetler bakımından oldukça zengindir. Nicelikteki bu zenginlik, nitelikte de kendini göstermektedir. Bunun en büyük örneklerinden biri Nasreddin Hoca'dır. Nasreddin Hoca, Türk kültürünün temsil gücü yüksek, ünü dünyaya yayılmış bir fıkra tipidir. Bir kültür hazinesi olan Hoca, Anadolu'nun aynası niteliğindedir. Bu özelliği, kültürümüzü taşıyıp gelecek nesillere aktaracak olan çocuklarımızla Hoca'nın tanışıklığını gerekli kılmaktadır. Günümüzde bu gerekliliği, çocuklar için oldukça popüler hâle gelen çizgi filmler yerine getirmektedir. Araştırmamızda milli kültürümüzün evrenselleşmiş tiplerinden biri olan Nasreddin Hoca'nın konu edildiği çizgi filmler belirlenerek, incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel yaklaşımla ele alınmış, doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu amaçla Nasreddin Hoca'nın hangi çizgi filmlerin kahramanı olduğu, bu çizgi filmlerde Nasreddin Hoca'nın hangi fıkralarına yer verildiği, çizgi filmlerde sunulan Nasreddin Hoca tipi ve kendisiyle özdeşleşmiş fıkralarıyla ne kadar örtüştüğü belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Nasreddin Hoca ile ilgili geçmişte birçok çizgi film yapıldığı, çoğu çizgi film senaryosunun Hoca'nın fıkralarından oluştuğu, günümüzde Nasreddin Hoca'nın dönüşüme uğrayarak fıkralarından bağımsız bir karakter olarak çizgi filmlerde yer aldığı ve genel anlamda Nasreddin Hoca tipine sadık kalındığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Nasreddin Hoca, Çizgi Film, Fıkra, Kültür

Abstract

Turkish culture is very rich in terms of the personalities it has. This richness in quantity also manifests itself in quality. One of the most important examples of this is Nasreddin Hodja. Nasreddin Hodja is a character of anecdotes with a high representation power of Turkish culture and its reputation spread around the world. Being a cultural treasure, Nasreddin Hodja is a mirror of Anatolia. This feature makes it necessary for Nasreddin Hodja to get acquainted with our children who will carry our culture and pass it on to future generations. Today, cartoons, which have become very popular for children, fulfill this requirement. In our research, cartoons about Nasreddin Hodja, one of the universalized characters of our national culture, are determined and tried to be examined. The research is carried out with a qualitative approach, and document analysis procedure is used. For this purpose, it is tried to determine in which cartoons Nasreddin Hodja is the hero, which narratives

of Nasreddin Hodja are included in these cartoons, how much of these cartoons align with the characters of Nasreddin Hodja presented in the cartoons the anecdotes that are identified with him. As a result of the research, it is concluded that many cartoons were made about Nasreddin Hodja in the past, that most of the cartoon scenarios consisted of Hodja's anecdotes, that today Nasreddin Hodja is transformed and appears in cartoons as a character independent of his anecdotes, and generally, the cartoons are loyal to the Nasreddin Hodja character.

Keywords: Nasreddin Hodja, Cartoons, Anecdotes, Culture

Giriş

Çizgi filmlerin sayısı günümüzde giderek artmaktadır. Dünyada kitlesel izleyici ile buluşması 19. yüzyılın sonlarına denk gelen çizgi filmlerin, fotoğraf temelinde sinemanın etkisiyle ortaya çıktığı bilinmektedir (Can 1995: 9-10). Türkiye'nin çizgi filmlerin gelişimi açısından dünyanın gerisinde olduğu söylenebilir (Yağlı 2013: 711). İlk denemeler 1930 - 40'lı yıllar arasında karikatüristlerin çabasıyla başlamış, ardından tamamen çizgi filmle uğraşan bir kuşakla hareketlenmiştir (Alicenap 2015: 12). İlk deneme yapan isimlerin başında Vedat Ar gelmektedir. Bahsi geçen bu ilk denemelerin içeriğini ise kısa metrajlı reklam filmleri oluşturmaktadır (Can 1995: 13).

İlk reklam içerikli olmayan çizgi film denemeleri, kültürel öğeleri barındırmaktadır. Türk kültürüne ait konular ve karakterler, bu çizgi filmlerin temelini oluşturmaktadır. "Evvel Zaman İçinde", "Az Gittik Uz Gittik", "Dede Korkut", "Hacivat ve Karagöz Uzayda" isimli çizgi filmler ilk örnekler arasında sayılabilir (Alicenap 2015: 13).

Türk çizgi film serüveninde asıl gelişimin görüldüğü yıllar 1980'li yıllardır. Bu yıllarda Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) yerli çizgi filmler için destek başlatmıştır. Yapımcılar bu destekle beraber TRT için uzun metraj milli çizgi filmler üretmişlerdir. Türk kültürü için önem arz eden şahsiyetler, bu dönemde çizgi filmlerin içerisinde çok daha fazla yer bulmuşlardır. Boğaçhan, Deli Dumrul, Evliya Çelebi gibi kişi ve karakterler ilk yapımların kahramanlarıdır (Alicenap 2015: 15).

Bir diğer önemli gelişme ise 2000'li yıllarda gerçekleşmiştir. Bu yıllarda TRT, çocuklar için televizyon kanallarında çizgi filmlere yer verilmesi gerekliliğini belirterek bu çizgi filmlerde Türk kültürüne ait öğelerin bulunmasını bir zorunluluk haline getirmiş ve kanunlaştırmıştır (Uçan 2018: 1136).

Bu gelişmeyi 2008 yılında TRT Çocuk kanalının açılması takip etmiştir. Devletin resmi kanalı niteliğinde tematik bir çizgi film kanalı olan TRT Çocuk, tüm

gün boyunca çeşitli yaş gruplarına yerli çizgi filmler sunmuştur. Çizgi filmin çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden en üst düzeyde faydalanmak adına çizgi film kanalının milli oluşu, ülkemiz için oldukça önemli bir adımdır. Çünkü çizgi filmler özelinde medya, çocuğun öğrenmesinde etkili bir faktördür. Birey medya aracılığıyla gelenek, görenek ve ahlaki kavramları öğrenir (Pehlivan 2019: 24). Çizgi filmler hem bir kültürün yaşatılmasında hem de gelecek nesillere aktarılmasında keyifli zaman geçirme amacının yanında yol gösterici yapımlardır (Akça ve Baran 2018: 223). Kültürümüzün yaşatılması, korunup gelecek nesillere aktarılmasında en önemli varlıklar muhakkak ki çocuklarımızdır. Çocuklar, kendi kültüründen izler taşımayan çizgi filmleri izlemesi sonucunda kendi kültürüne ait olmayan kodları öğreneceklerdir (Samuk 2018: 35). Bu da kültürün yaşatılması ve aktarımı noktasında hata anlamına gelecektir. Bu nedenle onların muhatap olduğu her içerikte kendi kültürümüze ait öğeler yer almalıdır (Üzer ve Çetin 2018: 2051).

Bu öğelerden biri de mutlaka Nasreddin Hoca'dır. Nasreddin Hoca dünyaca tanınmış Türk şahsiyetlerindedir (Koşay 1964: 3). "*Nasreddin Hoca, ülkelerin sınırlarını eşiği üzerinde aşan, kartviziti kahkaha olan bir dünya vatandaşıdır.*" O, zamanı ve devirleri aşarak yıldan yıla gelişen (Bekki 2018: 1050), her geçen gün gençleşen bir zenginliktir (Cabbarov 1996: 45). O Almanya'da (Glade 1996), Çin'de (Nasrattınoğlu 1996), Fransa'da (Önder 1996), Arnavutluk'ta (Plana 1996), Kazakistan'da (Kadırova 2017), Azerbaycan'da (Nail 2018) karşımıza çıkmaktadır. Nasreddin Hoca'nın dünyaca şöhretli oluşunun birçok sebebi vardır. Fıkralarının ahlaki ve eğitici fikirleri sunuyor olması (Koçar 1996: 36), güldürülerinin ölçülü ve oldukça geniş anlama sahip olması, fıkralarının bilgeliğe, dünya görüşünün ise iyimserliğe dayanması (Kayayerli 1996: 12-14) bu sebepler arasında sayılabilir.

Nasreddin Hoca bir âlim, bir kadı, bir hoca, bir imamdır. Onu diğerlerinden ayıran şey: "...sözlerinin mecazlarla, nüktelerle söylemesi, manaları lâtîfe ve nükte kabı içinde sunmasıdır." O, çocukla çocuk olabilen, insanlara şefkat ve merhametle yaklaşan, her yaşta öğrencisi olan bir öğretmendir (Uluçay 2018: 121). Nasreddin Hoca sevimli, sempatik, yardım sever, paylaşımcı, var olanla yetinmesini bilen, medrese eğitimi görmüş, kadılık yapmış biridir (Sağlık 2003: 59-64). O, beyaz sakalı, cübbesi, eşiği ve kavuğu ile zihnimize kodlanmıştır (Uçan 2018: 1139). Hoca tutumlu, hazırcevap, kötü alışkanlıkları olmayan, akılcı ve eleştiricidir, Hayal gücü oldukça zengin, hazırcevap, tatlı dilli güler yüzlüdür (Tokmakçıoğlu 2004: 53-58).

Onun fıkralarında amaç ilk anda eğlendirmek gibi görülse de

düşündürmektir. Fıkralarının arka planında insanın zaafı ve gerçekliği yatar. O, tutumlarımızı, davranışlarımızı, alışkanlıklarımızı, dünyaya bakış açımızı eleştirmemizi sağlar (Aktulum 2011: 16). O, su katılmamış Anadolu ve doğudur (Tokmakçioğlu 1981: 20). “*Halk Hoca’dır*” (Tokmakçioğlu 1981: 21). Hoca’nın şahsiyetinde ve fıkralarında kültürümüzü, benliğimizi çok net bir şekilde görmemiz mümkündür (Azar 2017: 183). O, Türk kültürünü geçmişten geleceğe taşımakta olan zirve şahsiyetlerdendir (Özdemir 2010: 28). Hoca, çok yönlü bir kültür aktarıcısıdır (Azar 2017: 189). Onun fıkralarında bahsettiği kimlik, Türk kimliğini yeterli derecede betimleyen bir kimliktir. Hoca en başta bir Türk’tür ve Türk insanını temsil etmektedir. Kişiliği ve fıkralarında kültürümüze ait motifler barındırmaktadır (Sakaoğlu 1992: 169).

Bu özellikleriyle Nasreddin Hoca ve fıkralarının bir kültür aktarım aracı olarak görülmesi gayet doğaldır. Fakat Nasreddin Hoca ve fıkraları sadece bir kültür aktarım aracı değildir. Hoca ve fıkraları eğitici yönüyle de ön plana çıkan yapıdadır (Arıcı 2018: 604). Hoca ve fıkraları yardımıyla çocukların kelime dağarcığı gelişir, kültürel değerler ve normları aktarılır, çocuklarda edebi bir zevk oluşturulur. Hoca’nın fıkraları düşündürür, çeşitli değer eğitimleri sunar, konuşma becerilerini geliştirir, ders esnasında kullanımı tekdüzelikten kurtarır ve eğlendirir (Sakaoğlu ve Alptekin 2014: 73-79). Nasreddin Hoca ve fıkralarıyla birçok eğitsel ileti çocuklara sunulabilir. Bunlardan bazıları şöyledir (Arıcı 2018: 615-616):

- Elimizdekilerin değerini bilmeliyiz.
- İnsanlar özeleştiri yapabilmelidir.
- Yalan söylememeliyiz.
- İnsanları dış görünüşlerine göre değerlendirmemeliyiz.
- Her şeyi gereğinden fazla merak etmemeliyiz.
- Dürüst davranmalıyız.

Araştırmanın Amacı

Nasreddin Hoca, hem şahsiyeti hem de kendisiyle özdeşleşmiş fıkralarıyla yeri doldurulamaz bir zenginliktir. Değeri günden güne anlaşılan Nasreddin Hoca birçok araştırmaya konu olmuş, birçok açıdan incelenmiştir. Onu yabancılara dil öğretimini konu alan bir araştırmada (Akkaya 2013) veya fıkralarının eğitsel değeri ile ilgili başka bir araştırmada (Asilioglu 2008) görmek mümkündür. Nasreddin Hoca ve fıkraları, bazen ekonomik açıdan (Özdemir 2008), bazen felsefi açıdan (Tıgılı 2019) incelenmiştir. Hoca yeri geldiğinde ders kitaplarında aranmış (Ulutaş ve Kara 2017) yeri geldiğinde Hoca ve fıkralarıyla zaman kavramı açıklanmaya çalışılmıştır (Okcu 2017). Dedebağı (2007) Hoca’ya eğitsel açıdan, Demirtaş (2012)

değerler eğitimi çerçevesinden bakmıştır. Kimi çalışmalarda Nasreddin Hoca fıkralarındaki insan kadrosu incelenmiş (Cenikoğlu 1998), kimi çalışmalarda mizah teorilerine göre fıkraların tahlilini yapılmıştır (Bayraktar 2010).

Nasreddin Hoca ve fıkralarının zenginliği, görüldüğü üzere Hoca ve fıkraları üzerine yapılan araştırmaların çeşitliliğini de beraberinde getirmektedir. Fakat yapılan alan yazın araştırması neticesinde Nasreddin Hoca ile ilgili çizgi filmlerin doğrudan incelendiği özel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan birkaç çalışmanın da daha genel konularda olduğu, bu çalışmalarda yer yer Nasreddin Hoca'yı içeren çizgi filmlere değinildiği tespit edilmiştir. Oysaki çizgi filmlerin ilk gelişen dil beceri alanı olan dinleme becerisini geliştirdiği (Selin ve Bayram 2015: 96), hem kişisel hem de toplumsal gelişime katkı sağladığı, benlik oluşumu ve kişilik gelişimini olumlu anlamda etkilediği (Temizkan ve Atasoy 2016: 580), rol modellerle karakter gelişimine yardımcı olduğu (Yıldız 2015: 855) bir gerçektir. Bahsi geçen çizgi filmin çocuklara sağlayacağı faydalarla beraber Nasreddin Hoca'nın kültürel bir zenginlik oluşu, Nasreddin Hoca ve çizgi film ilişkisini mecburi kılmaktadır. Bu mecburiyet ve alan yazında böyle bir çalışmaya rastlanmayışı, araştırmamızın çıkış noktası olmuştur. Bu anlamda çalışmanın alan yazında var olan bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Ayrıca çalışma sonucunda geçmişten günümüze Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan çizgi filmler toplu bir şekilde görülebileceğinden, Hoca ile ilgili alan yazına bu manada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu nitel araştırma, Nasreddin Hoca ile ilgili çizgi filmlerin karşılaştırmalı incelemelerini içermektedir. Araştırmada geçmişten günümüze kadar yapılmış olan Nasreddin Hoca ile ilgili çizgi filmler belirlenerek analiz edilip yorumlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Türkiye'de geçmişten günümüze Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan çizgi film çalışmaları nelerdir?
2. Çizgi filmlerde Nasreddin Hoca'nın hangi fıkraları yer almaktadır?
3. Çizgi filmlerde Nasreddin Hoca tipi ve fıkraları herhangi bir dönüşüme uğramış mıdır?

Yöntem

Araştırma, nitel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nitel araştırmalarda sayılarla ifade edilemeyen veriler toplanır, analiz edilir ve yorumlanır. Amaç, sonuçları sayısal verilerle genellemeler yapmak değil, araştırmanın amacı olan konuya ilişkin derinlemesine bilgi edinmektir (Kurtuluş 2010: 35).

Araştırmada nitel yaklaşım içerisinde yer alan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve film, video, fotoğraf gibi görsel materyaller analiz edilir. Araştırmada incelenecek veri kaynaklarının görsel doküman olan çizgi filmler olması nedeniyle bu yöntem seçilmiştir. Doküman incelemesinin, ulaşılması mümkün olmayan kişi veya kurumlara müracaat edileceği zaman kullanılabilmesi, tepkiselliğin olmaması, uzun süreli zamana yayılan bir yöntem olması, görece düşük maliyette olması gibi birçok avantajı vardır (Yıldırım ve Şimşek 2018: 189-193).

Araştırma amaçları doğrultusunda veri kaynaklarını belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “Maksimum Çeşitlilik Örnekleme” kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemeinde amaç, veri kaynağı sayısını artırarak bir genellemeye varmak değil, veriler arasında ortak ya da paylaşılan durumlar olup olmadığını bulmak ve durumun farklı boyutlarına da ulaşabilmektir (Yıldırım ve Şimşek 2018: 118-119).

Bu amaçla Nasreddin Hoca ile ilgili var olan çizgi filmleri belirlemek için ilk aşamada alan yazın taraması ile konu hakkındaki kitap, tez, makale vb. yazılı kaynaklara ulaşılmış, bu kaynaklarda bahsi geçen Nasreddin Hoca ile ilgili çizgi film çalışmaları listelenmiştir. Ardından listede yer alan çizgi filmlerin video içeriklerine ulaşmaya çalışılmıştır. Video içeriklerine ulaşılan çizgi filmler listede ayrıca işaretlenmiştir. İkinci aşamada ise alan yazında karşılaşılmayan Nasreddin Hoca çizgi filmleri, televizyon kanallarında ve video paylaşım sitelerinde taranmış, bulunan çizgi filmler listeye eklenmiştir. Birinci ve ikinci aşamada elde edilen bulgular doğrultusunda, veri kaynakları kronolojik olarak sıralanarak araştırma soruları çerçevesinde veri analizi yapılmıştır. Listedeki yer alan çizgi filmlerin tümü, video içeriklerinin var olup olmadığına bakılmaksızın araştırmanın birinci sorusuna cevap vermek için bulgular kısmında sunulmuş, ikinci ve üçüncü sorusuna kaynak oluşturabilecek video içeriğine sahip veri kaynağı olan çizgi filmler de ikinci ve üçüncü soru doğrultusunda ayrıca incelenmiştir.

Bulgular

Araştırma amaçları doğrultusunda yapılan tarama neticesinde Nasreddin Hoca ile ilgili toplam 14 çizgi film çalışmasına rastlanılmıştır. Bu çizgi filmlerin bir kısmı seyirci ile buluşma şansını yakalarken bir kısmı çeşitli sebeplerden dolayı yayınlanamamıştır. Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan her çizgi film çalışmasının önemli olması ve araştırmanın ilk sorusu olan “Türkiye’de geçmişten günümüze Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan çizgi film çalışmaları nelerdir?” sorusuna cevap vermek amacıyla, tüm çizgi film çalışmaları bu bölümde sunulmuştur. Nasreddin

Hoca ile ilgili karşılaşılan ilk çizgi film, 1951 yılındaki “Evvel Zaman İçinde” dir. Bu tarihten itibaren Nasreddin Hoca ile ilgili çeşitli çizgi film çalışmaları yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı 2020 yılı itibariyle “Şeker Hoca” ve “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” isimli iki çizgi film hâlen televizyon kanallarında yeni bölümleriyle yayınlanmaktadır. Bu çizgi filmler ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Evvel Zaman İçinde (1951)

Şekil 1: *Evvel Zaman İçinde Çizgi Filminin Afişi (URL1)*

Nasreddin Hoca ilk kez 1951 yılında yapılan “Evvel Zaman İçinde” isimli çizgi filmle karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmin hazırlanmasında ciddi bir çaba harcanmış, 40 kişilik bir ekip tarafından bu proje yürütülmüştür. Bu çizgi film, yapımcısının ve sahibinin Turgut Demirağ olduğu “AND Film” şirketince Yüksel Ünsal’a yaptırılmıştır. Çizgi film, geleneksel animasyon olarak da isimlendirilen hücre animasyonu tekniğiyle hazırlanmıştır. Çizgi film üç bölümden oluşmaktadır: Nasreddin Hoca, Keloğlan ve Güldüren Sultan (Uçan 2018: 1137).

Çizgi filmde, bir arkeolog araştırma yapmakta ve araştırmasında birçok tarihi eseri keşfetmektedir. Son kazısında bir testiye rastlar. Kazara bu arkeolog testiye devirir ve testinin içinde bulunan su, masanın üzerindeki masal kitaplarına dökülür. Ardından suyun temas ettiği kitaptaki çizimler canlanır. Kurgu ana hatlarıyla bu şekilde başlar. Suyun döküldüğü ilk kitap Nasreddin Hoca’nın ikincisi Keloğlan masallarının üçüncü ise Güldüren Sultan’ın yer aldığı kitaptır (Kaba 2014: 176; Ürkmez 2017: 89). Nasreddin Hoca ile ilgili olan çizgi filmin senaryosunu Hoca’nın fıkraları oluşturmaktadır (Uçan 2018: 1137).

Bu çizgi film, banyo için gönderildiği Amerika Birleşik Devletleri’nde maalesef kaybolmuştur (Alsaç 1994: 47). İçeriği ile ilgili birkaç resim günümüze ulaşan kaynaklar arasındadır. Bu resimler arasında çizgi filmin afişi de bulunmaktadır (Şekil 1).

? (1963)

Türkiye’de çizgi filmler başlangıçta genel olarak reklam amacıyla hazırlanmaktaydı. Bu örneklerden biri de 1963 yılında karşımıza çıkmaktadır. Karikatürist Oğuz Aral tarafından Nasreddin Hoca ile ilgili reklam amaçlı yapılan

bir çizgi filmin olduğu bilinmektedir (Tokmakçioğlu 1981: 62). Fakat bu çizgi filmle ilgili herhangi bir içeriğe rastlanmamıştır.

Hoca ile Hırsız ve Hoca ile Hırsızlar (Nasreddin Hoca Yarışması, 1978)

Çizgi filmlerin gelişimine katkı sağlayan çalışmalardan birisi de düzenlenen çizgi film yarışmalarıdır. 1978 yılında Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenen Nasreddin Hoca yarışmasına Tonguç Yaşar “Hoca ile Hırsız”, Tunç İzberk “Hoca ile Hırsızlar” isimli çizgi filmleriyle katılmışlardır. Bu yarışma sonucunda Tunç İzberk ve Tonguç Yaşar, yapımları ile birincilik ödülünü paylaşmışlardır (Alsaç 1994: 49). Bu çizgi filmlerle de ilgili herhangi bir içeriğe rastlanmamıştır.

Kültür Bakanlığı (1979-1980)

Başlangıçta reklam sektöründe ilerleme gösteren çizgi filmler, 1979- 1980’li yıllarda bu sektörün dışına çıkmış ve farklı amaçlar için hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu yıllarda Kültür Bakanlığı da çizgi film üreticilerine 10 adet Nasreddin Hoca çizgi filmi sipariş etmiştir. Fakat filmlerin yapımında yaşanan problemler nedeniyle bu çizgi filmler hayat bulamamıştır (Pazarbaşı 2018: 33).

Nasreddin Hoca Çizgi Film Yarışması (1982)

1982 yılında yasaklanan Akşehir Nasreddin Hoca Uluslararası Karikatür Yarışması yerine, Nasreddin Hoca Çizgi Film Yarışması düzenlenmiştir. Bu yıl hazırladıkları çizgi filmlerle Murat Havsa ve Yıldız Cıbroğlu birinci, Atilla Ergün ikinci, Bekir Susam üçüncü olmuşlardır. Yarışmada ayrıca Timuçin Tarhanlı, Feza Baykal ve Türker Ede de yarışma çerçevesinde özel ödüle layık görülmüşlerdir (Alsaç 1994: 49).

Nasrettin Hoca (1983)

Nasreddin Hoca ile ilgili diğer bir çizgi film ise Solak Prodüksiyon tarafından yapılan “Nasrettin Hoca” dır. Bu çizgi film serisi 1983 yılında yapılmış, “Ya Tutarsa” fıkrasının işlendiği ilk bölüm, Fransa’da yapılan bir festivalde ödül almıştır. Çizgi film Ümit Solak tarafından hazırlanmıştır. Ümit Solak bu çizgi filmin 19 bölümden oluştuğunu ve toplam 90 dakikalık bir eser olduğunu yaptığı bir röportajda belirtmektedir (URL 2).

Çizgi filmin video içeriklerinden sadece iki bölümlük bir parçasına ulaşılmıştır. Bölümler incelendiğinde, her bir bölümde bir fıkra olacak şekilde çizgi film senaryosunun kurgulandığı anlaşılmaktadır. Bu iki bölüm kukla temelli stop motion tekniğiyle hazırlanmış ve bölümler “Kedi Nerede”, “Allah Versin” gibi işlendiği fıkranın isimleriyle sunulmuştur.

Bu Zamanlar Nasreddin (1988)

Türkiye’de bireysel gayretlerin yanında üniversitelerde de çizgi film çalışmaları yapıyordu. Başlangıçta üniversitelerin güzel sanatlar ve iletişim fakültelerinde ve ilgili yüksekokullarda canlandırma ile ilgili dersler yer almaktaydı. Sonraları üniversitelerde çizgi filmlerle ilgili müstakil bölümler görülmeye başlandı. Bu anlamda açılan ilk bölüm ise 1990 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde yer alan Güzel Sanatlar Fakültesi’ndeki “Çizgi Film Bölümü” idi .

Üniversite bünyesinde Nasreddin Hoca ile ilgili ilk ciddi çalışma ise 1988 yılında Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu’nda gerçekleştirilmiştir. 1988-1989 öğretim döneminde grafik ana sanat dalı son sınıf öğrencileri arasından çizgi film ana seçmeli dersini alan öğrenciler, “Bu Zamanlar Nasreddin” isimli renkli çizgi filmi yapmışlardır. Erim Gözen’in öğretim görevlisi olduğu derste, dokuz öğrenci bu filmi yaklaşık 6 ayda tamamlamıştır. Türk mizah karakterlerinden en önemlisi olan Nasreddin Hoca’nın fıkralarının farklı yorumlandığı bu film, 4. Ankara Film Festivali’nde Özendirme Ödülü’nü almıştır (Alicenap 2014; Aşlıoğlu 2019: 33).

Nasreddin Hoca (1990)

Nasreddin Hoca ile ilgili diğer bir yapım ise Nasreddin Hoca’nın kendi ismiyle 1990 yılında hazırlanmış çizgi filmidir. Bu çizgi film Nedret Çatay yapımcılığında, Tunç İzberk tarafından hazırlanmıştır. Çizgi film, çocuğa hitap etmesi açısından canlı renkler seçilerek hazırlanmıştır. Nasreddin Hoca çizgi filmi kadro yetersizliği, izlenme kaygısı, maddi yetersizlikler gibi çeşitli sebeplerden dolayı yayın hayatına devam edememiştir (Uçan 2018: 1140).

Çizgi filmin senaryosu Nasreddin Hoca fıkralarından oluşmaktadır. Çizgi filmin bazı bölümlerinde fıkralar bir anlatıcı tarafından hikâyeleştirilerek desteklenmiştir. Nasreddin Hoca toplam beş bölümden oluşmaktadır. Çizgi filmde bölümlerin isimlendirilmesinde, anlatıldığı fıkranın isminden faydalanılmıştır. Toplam 15 dakikadan oluşan bu çizgi filmin bölümleri ise şöyledir: Kedi Eti Yedi, Kuyuya Düşen Ay, Hoca ile Eşek, Parayı Veren Düdüğü Çalar ve Tavuğun Suyu.

? (1993)

1993 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı milli kültürümüzü, çocuklara dini ve milli değerler çerçevesinde aktarmak amacıyla Nasreddin Hoca ile ilgili bir çizgi film üretilmesini istemiştir. Fakat bu çizgi filmin akıbeti ile ilgili bilgilere ulaşılamamaktadır (Göktepe 2015: 73).

Nasreddin Hoca (?)

Belirlenen bir diğer çizgi filmin yapımcılığını Sertac Yapım üstlenmiş, senaryosunu Orhan Bal yazmıştır. “Nasreddin Hoca” isimli bu çizgi filmde animasyonlar, Orhan Bal ve Erdiñ Semen tarafından çizilmiştir. Orhan Bal günümüzde halen çizgi filmler üretmekte olan Düşler Evi Çizgi Film Stüdyosu’nun da sahibidir. TRT Çocuk kanalında yayımlanan Kare adlı çizgi film, kendi yapımcılığında ve çizimleriyle hazırlanmıştır. Nasreddin Hoca isimli çizgi filmin yapım yılı ile ilgili bilgilere ulaşamamıştır. Çizgi film toplam 44 dakikadan oluşmaktadır. Çizgi film, Nasreddin Hoca’nın fıkralarını izleyicilere sunmaktadır.

Çizgi filmde bölüm adlandırması yapılmamış ve yer verilen fıkraların isimleri belirtilmemiştir. Çizgi filmde karşımıza çıkan ilk fıkra “Gözünüz Aydın, Filin Dişisi de Geliyor” fıkrasıdır. İkinci fıkra ise şöyledir: Bir adam Hoca’ya seslenir. Hoca bu sırada evinin çatısında çalışmaktadır. Hoca’yı aşağı çağırır. Hoca inmek istememekte, adamın ne söyleyecekse aşağıdan söylemesini istemektedir. Hoca istemese de inmek zorunda kalır. Adam, Hoca’dan sadaka ister. Hoca para vermek istemez ve boşu boşuna aşağıya inmekten de memnun değildir. Adamı yukarı çağırır. Adam zor bela yukarı çıkar. Hoca “Allah versin.” diyerek adamı aşağıya gönderir. Bu fıkranın, Nasreddin Hoca’nın “Allah Versin” isimli fıkrası olduğu düşünülmektedir.

Nasreddin Hoca (?)

Bir diğer çizgi film ise video paylaşım sitesi içeriklerinde yer alan Nasreddin Hoca isimli çizgi filmidir. 3 bölümden oluşan çizgi filmin video içeriklerine ulaşabilmekte fakat yapımcı, senaryo vb. bilgiler yer almamaktadır. Özdemir (2009: 622) de yine bu çizgi filmle ilgili bahsi geçen bilgilere yer vermemiştir. Çizgi filmin 40 dakikalık olduğunu ve içerisinde “*Ay Kuyuya Düşmüş, Acemi Bülbül, Göle Maya Çalmak, Kavuk, Dünyanın Ortası Neresi, Sana Ne?, Bahardan Memnun Olmayanınız Var mı?, Şimdi Bir Kuşa Benzedin, Parayı Veren Dördüğü Çalar, Uykuma Kaybettim de Onu Arıyordum, Bana İnanmıyorsun da Eşeğe mi İnanıyorsun?*” gibi fıkralarının işlendiğini söylemiştir. Ayrıca bu çizgi filmin, www.ottomstore.com adlı internet sitesinde satışa sunulduğunu da belirtmiştir. Fakat günümüzde bu site aktif değildir.

Çizgi filmin senaryosunu Nasreddin Hoca’nın fıkralarının oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca fıkralar bir anlatıcı tarafından yer yer hikâyeleştirilmiştir. İlk karşımıza çıkan bölüm “Ay Kuyuya Düşmüş” fıkrasını içeren bölümdür. Bu bölüm 9 dakikadan oluşmaktadır. 12 ve 16 dakikadan oluşan 2. ve 3. bölümler, 1. bölümün aksine tek bir fıkra değil birden fazla fıkra içermektedir. 2.bölümde “Uykumu Kaybettim de Onu Arıyordum”, “Bana İnanmıyorsun da Eşeğe mi İnanıyorsun?”,

“Parayı Veren Düdüğü Çalar”, “Acemi Bülbül” gibi fıkralar yer almaktadır.

Kilometre Taşları: Nasreddin Hoca (2012)

Bu çizgi film, bir devlet kanalı olan TRT Okul kanalında yayınlanmış olması nedeniyle çalışmamıza alınmıştır. Yapım, Nasreddin Hoca'nın hayatını anlatan tek bölümlük bir çizgi filmidir. Toplam 5 dakikadan oluşan bu çizgi filmde Hoca'nın ailesinden, çocukluğundan, eğitim hayatından, mesleği ve birkaç fıkrasından bahsedilmektedir. Çizgi filmde Hoca'nın hayatı ve kişiliğinin daha çok dini boyutta ele alındığı söylenebilir. Çizgi filmde bahsi geçen fıkralar “Göle Maya Çalmak” ve “Kazan Doğurdu” fıkralarıdır. Bu fıkralar çizgi filmde ayrıca anlatılmamıştır.

Şeker Hoca (2016)

Şeker Hoca çizgi filmi, araştırmanın yapıldığı tarih itibariyle Diyanet TV kanalında yeni bölümleriyle çocuklarla buluşmaya devam etmektedir. Çizgi film Netco Animasyon Stüdyosu tarafından hazırlanmaktadır. Yapımcısı İsa Doğmuş, senaristleri Aziz Furkan Karakuş, Filiz Şakar ve Özge Sunar'dır. Çizgi film bölümleri ortalama 10 dakikadır ve araştırmanın yapıldığı tarih itibariyle 51 bölümü yayımlanan bu çizgi film 2016 yılında hazırlanmaya başlanmıştır.

Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönemde geçen çizgi filmde Nasreddin Hoca'nın başından geçen maceralar senaryoyu oluşturmaktadır. Senaryoda yer verilen fıkralar da alışılmışın dışında bir bakış açısıyla işlenmiştir. Çizgi filmde Nasreddin Hoca fıkralarını anımsatacak cümlelere atıfta bulunmaktadır. Fıkranın tamamına yer verilmeden Hanımının Hoca'ya söylediği şu cümle ile fıkra akıllara getirilmiştir: “*Hocam sen demez miydin, bana inanmıyorsun da eşeğe mi inanıyorsun?*” Bu anlamda senaryonun, fıkraları ele alış bakımından geçmişte Hoca ile ilgili yapılan çizgi filmlerden farklı olduğu söylenebilir.

Çizgi filmler, Diyanet İşleri Bakanlığının televizyon kanalı olan Diyanet TV kanalında yer aldıklarından, sıkça dini ve ahlaki içerikli mesajlar barındırmaktadır. “...*Hem peygamberimiz şaka da olsa yalan söylemeyin, der.*” veya “*Siz, siz olun doğru yoldan ayrılmayın çocuklar...*” gibi konuşmalar bu duruma örnek verilebilir. Buna ek olarak Hoca çizgi filmde Kuran-ı Kerim öğretirken ve ilahiler söylerken görülmektedir.

Çizgi filmde dikkat çeken bir diğer husus ise bölüm bitişlerinde Hoca'nın kısa dörtlüklerle değerler açısından önerilerde bulunmasıdır. Aşağıda bu dörtlüklere verilebilecek örnekler yer almaktadır.

Gözlemeler tandırda,
Karakaçan ahırda,
Dinlemeden anlamadan,
Hiç kimseyi suçlama.

Güzelse güldürür şaka,
Kötüyse vah vah halimiz bir başka,
Şakalarına kandım sandın amma,
Sen de ettiğini buldun sonunda.

Oyun üstüne oyun,
Bir acayip atışma,
Sakın ola karıcığım,
Hoca ile atışma.

Sorunları geldiğinde,
Sırası ile çözesin,
Dostunun kıymetini,
O gitmeden bilesin.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu (2017)

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi Kerem Tülün ve Nurullah Yenihan yapımcılığında Mustafa Murat Boyacı yönetmenliğinde hazırlanmaktadır. Ayşe Banu Başarıcı tarafından senaryosu yazılan bu çizgi film, 2017 yılı itibariyle TRT Çocuk kanalında izleyicilerle buluşmuştur. Günümüzde yayın hayatına yeni bölümleriyle devam eden bu çizgi filmin araştırmanın yapıldığı tarih itibariyle 16 bölümü bulunmakta ve her bölümü ortalama 11 dakikadan oluşmaktadır.

Çizgi film, bir bilim adamı olan Cemil'in evlerinin bahçesinde yer alan bir ağacın kovuğunda zaman makinesi yapma çabası ile başlar. Zaman makinesine "Nasreddin Hoca Fıkraları" adlı kitap yanlışlıkla düşer, zaman makinesi çalışır ve Nasreddin Hoca ve eşeği yaşadığı tarihten günümüze ışınlanır. Bu ilk bölüm, senaryosu bakımından "Evvel Zaman İçinde" çizgi film ile benzerlik göstermektedir. "Evvel Zaman İçinde" çizgi filminde testinin içindeki suyun Nasreddin Hoca kitabına dökülmesiyle Hoca hayat bulurken bu çizgi filmde aynı görevi zaman makinesi yapmaktadır. Birinci bölümde yer alan başlangıç hikâyesinin ardından gelen diğer bölümlerde, Nasreddin Hoca'nın günümüze ayak uydurma maceraları anlatılmaktadır. Nasreddin Hoca çizgi filmde teknolojiyi kullanmakta, sıra dışı sporlar yapmakta, okuma-yazma öğrenmekte, otomobil kullanmakta, müzik çalar dinlemekte, tabletle oyun oynamakta, sosyal medya platformlarını kullanmaktadır.

Bu çizgi film "Şeker Hoca" çizgi filminde olduğu gibi fıkraları çizgi filmin

odağına almamıştır. Çizgi film senaryosu fıkralar temelinde hazırlanmadığından birkaç fıkra hariç Hoca'nın fıkralarına yer verilmemiş, kültürel bir şahsiyet olarak tipi ön plana çıkarılmıştır. İlk bölümde, Hoca ağaca çıkarken, çocukların ayakkabılarını alacağı düşüncesiyle ayakkabılarını yanına alıp boynuna asması yer verilen en temel fikradır. Bu fikranın “Ağaçtan Öte Yol” fıkrası olduğu anlaşılmaktadır. Bunun haricinde çizgi film kahramanlarından olan bir çocuk Hoca'nın hafızasını kaybettiği bir anda “Kazan Doğurdu” fıkrasını Hoca'ya anlatmaktadır.

İnceleme

Araştırmanın 2. ve 3. soruları için veri kaynağı olarak belirlenen çizgi film ve bölüm sayıları Tablo 1’de sunulmuştur. Bu çizgi filmler, araştırmanın 2 ve 3. sorularına cevap vermek adına incelenmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın 2.ve 3.Soruları Doğrultusunda İncelenen Çizgi Filmler

No.	Yılı	Adı	Bölüm Sayısı
1	1951	Evvel Zaman İçinde	1
2	1983	Nasrettin Hoca	2
3	1990	Nasreddin Hoca	5
4	?	Nasreddin Hoca	1
5	?	Nasreddin Hoca	3
6	2012	Kilometre Taşları: Nasreddin Hoca	1
7	2016	Şeker Hoca	51
8	2017	Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	16

Tablo 1 incelendiğinde Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan çizgi filmlerden 1 no.lu, 4 no.lu ve 6 no.lu çizgi filmlerin tek bölümden, diğer çizgi filmlerin seri halinde birden fazla bölümden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Bu çizgi filmlerden 1, 2, 3, 4, 5 no.lu çizgi filmlerin senaryolarında Nasreddin Hoca'nın fıkraları işlenmişken 6 ve 7 no.lu çizgi filmlerde senaryo, fıkralardan bağımsızdır. Fıkraların senaryoyu oluşturduğu çizgi filmlerde bölümlerde yer verilen fıkra sayıları birbirinden farklıdır. Örneğin, 2 no.lu çizgi filmin her bölümünde bir Nasreddin Hoca fıkrasına yer verilmiş, 4 no.lu çizgi filmin bir bölümünde toplam 10 fıkra sunulmuştur.

Çizgi filmlerin yapıldıkları yılda var olan teknolojik imkânlarının, yayınlanan bölüm sayılarının, bölüm sürelerinin, senaryolarının ve fıkraları sunuş şekillerinin farklı olması sebebiyle yer verilen fıkra sayısının karşılaştırılması doğru

bir yaklaşım değildir. Buna rağmen içlerinde en fazla fıkraya yer verilen çizgi filmler, 23 fıkra ile 7 no.lu ve 18 fıkra ile 5 no.lu çizgi filmlerdir. En az Nasreddin Hoca fıkrasının bulunduğu çizgi film ise 2 fıkra ile 8 no.lu çizgi filmidir.

Bu çizgi filmlerde toplam 63 Nasreddin Hoca fıkrası ile karşılaşılmıştır. Bu fıkralar yer verilme sıklıklarına göre sıralanarak Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Çizgi Filmlerde Yer Verilen Fıkralar

Fıkra	Yer Verilme Sıklığı	Yer Verilen Çizgi Film/Filmler
Ciğeri yiyen kedi	4	2, 3, 5, 7
Marifet cübbe ve kavukta ise al sen oku	4	4, 5, 7, 7
Dünya'nın merkezi neresidir?	4	4, 5, 7, 7
Kazan doğurdu	4	4, 6, 7, 8
Allah versin	3	2, 4, 7
Parayı veren düdüğü çalar	3	3, 5, 7
Eşeğe mi inanıyorsun bana mı?	3	5, 7, 7
Ya tutarsa?	3	5, 6, 7
Bindiği dalı kesmek	2	1, 7
Ay da çıktı ama ben de neler çektim?	2	3, 5
Suyunun suyu	2	3, 7
Allah'ın işine karışılmaz	2	4, 7
Uykumu kaybettim onu arıyordum	2	5, 7
İyi ki gömleğin içinde ben yoktum	2	5, 7
Sana ne	2	5, 7
Birlikte gelin	1	1
Neler çektiğimi görün	1	3
Gözünüz aydın filin dişisi de geliyor	1	4
Allah'ın rahmetinden kaçılmaz	1	4
Bağdat'a gitmem gerekir	1	4
Hırsızın hiç mi suçu yok?	1	4
İçinde gitmeyin de neresinde giderseniz gidin	1	5
Benim kuşumun düşündüğünü görmüyor musun?	1	5
Haydi, sen de dişini çektir	1	5
Tarifesi ben de kaldı	1	7
Elin ağzı torba değil ki büzesin	1	7
İnşallah ben geldim	1	7
Hanım ipe un sermiş	1	7

Ben senin delikanlılığı mı bilirim	1	7
Sen en iyisini bilirsin	1	7
Ağaçtan öte yol	1	8
Acemi bülbül	1	5
Bahardan memnun olmayan mı var?	1	5
Bak şimdi bir kuşa benzedin	1	5
Turşuyu sen mi satacaksın ben mi?	1	5
Ben de birini tıraş ediyorlar sanmıştım	1	5
Toplam	63	

Tablo incelendiğinde 63 kez yer verilen Nasreddin Hoca fıkrasının 36'sının farklı olduğu, "Ciğeri Yiyen Kedi", "Marifet Cübbe ve Kavukta İse Al Sen Oku", "Dünya'nın Merkezi Neresidir?", "Kazan Doğurdu" fıkralarının en çok yer verilen fıkralar olduğu görülmektedir. Ayrıca "Marifet Cübbe Ve Kavukta İse Al Sen Oku", "Dünya'nın Merkezi Neresidir?" fıkralarının aynı çizgi filmin farklı bölümlerinde tekrar kullanıldığı da anlaşılmaktadır.

Nasreddin Hoca fıkraları farklı zamanlarda, farklı yerlerde çeşitli amaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmiştir (Başgöz 1998: 87; Daşdemir 2014: 211). Özellikle popüler kültürün de etkisiyle bu fıkralar gerek elektronik gerekse basılı ortamlarda metinler arası ilişkiler yöntemiyle yeniden üretilerek orijinal halinden uzaklaşmış; bambaşka metinler hâline gelmişlerdir (Sağlam 2017: 2695). Bu durum araştırma kapsamında incelenen fıkralarda da görülmektedir. Farklı çizgi filmlerde yer verilen aynı fıkraların metin olarak birbirinden farklı oldukları görülmüştür. Örneğin, "Ciğeri Yiyen Kedi" isimli fıkranın sunulduğu 2 no.lu çizgi filmdeki fıkrada Hoca et satın alır ve hanımına pişirmesi için getirir. Hanımı eti pişirir ve tadına bakayım derken tüm eti yiyerek bitirir. Hoca gelip de eti göremeyince hanımı, eti kedinin yediğini söyler. Hoca da kediyi tartar ve kedinin eti yemediğini anlar. 3 no.lu çizgi filmde yer alan fıkrada Nasreddin Hoca yine et alır ve hanımına bu etle kebab, kavurma, çorba, etli pilav yapmasını ister. Hanımı arkadaşlarıyla eti yiyip bitirir. Hoca gelip de eti göremeyince hanımı, eti kedinin yediğini söyler. Hoca da kediyi tartar ve kedinin eti yemediğini anlar. 5 no.lu çizgi filmde Hoca oğlundan et alıp eve götürmesini ve annesinin kızartma yapmasını ister. Hanımı bu eti kızartır ve arkadaşlarıyla beraber yer. Hoca gelip de eti göremeyince hanımı, eti kedinin yediğini söyler. Hoca da kediyi tartar ve kedinin eti yemediğini anlar. 7 no.lu çizgi filmde fıkrada tamamen işlenmemektedir. Hoca hafızasını kaybettiğinde, Hoca'ya bu fıkrada hatırlatılmaya çalışılır. Bu çizgi filmde diğerlerinden farklı olarak et yerine ciğer denilmektedir. Görüldüğü gibi fıkralar çizgi filmlerde farklı olay örgüleriyle

işlenmekte, aralarında farklar yer almaktadır. Sakaoğlu ve Alptekin (2014: 166) ise Nasreddin Hoca isimli eserlerinde bu fıkrayı şöyle anlatmaktadır: Hoca hanımına ciğer gönderir. Akşam döndüğünde karşısında ciğer yemeği bulamaz. Hanımı, ciğeri kedinin yediğini söyleyince Hoca baltayı alıp saklar. Hanımı neden baltayı sakladığını sorar. Hoca da, ciğeri yiyen kedi yüz akçelik baltayı yemez mi, diye karşılık verir.

Nasreddin Hoca ile ilgili yapılan çizgi filmlerin senaryoları birbirinden farklıdır. Bu farklılık, Nasreddin Hoca tipinin çizgi filmde nasıl sunulduğunu, fıkralarının ne şekilde kurgulandığını doğrudan etkilemektedir. Araştırmanın 3. sorusuna cevap vermek amacıyla Hoca'nın karakteri ve fıkralarının çizgi filmlerde ne şekilde ele alındığı, herhangi bir dönüşüme uğrayıp uğramadığı ile ilgili incelemeler aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2: *Evvel Zaman İçinde - 1951 (1 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 3)*

1 no.lu çizgi filmde Nasreddin Hoca'nın görsel olarak klasik tasvirine uyumlu olduğu; cübbesi, kavuğu, eşeği ile çizgi filmde sunulduğu görülmektedir. Yer verilen fıkralar incelendiğinde, fıkraların çizgi filme aktarılırken çizgi filmin yapıldığı yıl itibariyle geçerli olan şartlar göz önünde bulundurularak çeşitli değişimlere uğradığı görülmektedir. Bunu Nasreddin Hoca'nın eşeğiyle giderken ışıklı trafik işaretlerine rastlamasından anlamaktayız. Bu durum Nasreddin Hoca fıkralarının yeniden kurgulandığı şeklinde yorumlanabilir (Uçan 2018: 1137).

Şekil 4: *Nasrettin Hoca - 1983 (2 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 4)*

Şekil 4: *Nasrettin Hoca - 1983 (2 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 4)*

2 no.lu çizgi filmde Hoca, hanımı, eşiği ve halktan kişiler çizgi filmde yer verilen tiplerdir. Çizgi film Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönem özelliklerini yansıtır yapıdadır. Çizgi filmde Hoca'nın fıkraları işlenmekte, Hoca'nın klasik tasvirine uygun olduğu da görülmektedir. Bu anlamda Nasreddin Hoca tipi ve fıkralarının herhangi bir dönüşüme uğramadığı söylenebilir.

Şekil 8: Nasreddin Hoca - 1990 (3 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 5)

Şekil 8: Nasreddin Hoca - 1990 (3 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 5)

3 no.lu çizgi film incelendiğinde, Nasreddin Hoca'nın klasik tasvirine uyumlu olduğu; eşiği, hanımı ve halktan kişiler ile çizgi filmde yer aldığı görülmektedir. Fıkralar çizgi filme aktarılırken Nasreddin Hoca'nın klasik tasvirine bağlı kalınmış, çizgi film Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönem özelliklerine uygun imgelerle sunulmuştur. Çizgi filmde Hoca'nın fıkraları var olduğu şekliyle seyirciye aktarılmıştır. Bu anlamda Hoca ve fıkralarının herhangi bir dönüşüme uğramadığı şeklinde yorum yapılabilir.

Şekil 6: Nasreddin Hoca - ? (4 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 6)

Şekil 6: Nasreddin Hoca - ? (4 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 6)

4 no.lu çizgi filmde dönem özelliklerini yansıtan görsel imgeler, kullanılmaktadır. Çizgi film incelendiğinde Hoca, hanımı, eşiği ve halktan kişiler çizgi filmde yer verilen tipler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nasreddin Hoca'nın diğer çizgi filmlerden farklı olarak klasik tasvirinden kısmen farklı şekilde sunulduğu görülmektedir. Çizgi filmde dikkat çeken bir nokta da Hoca'nın Timur'la çeşitli sahnelerde karşımıza çıkmasıdır. Çizgi filmde yer verilen fıkralar incelendiğinde fıkraların var olduğu şekliyle senaryoya aktarıldığı, herhangi bir dönüşüme uğramadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular, Hoca'nın tip olarak kısmen dönüşüme uğradığı fakat fıkralarının dönüşüme uğramadan sunulduğu şeklinde yorumlanabilir.

2. Şekil 10: Nasreddin Hoca - ? (5 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 7)

Şekil 10: Nasreddin Hoca - ? (5 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 8)

5 no.lu çizgi filmde genel olarak Nasreddin Hoca tipi aslına uygun çizilmiştir. Çizgi filmin ilk bölümünde Hoca ve hanımı yer alırken, 2. ve 3. bölümde diğer çizgi filmlerden farklı olarak Nasreddin Hoca çocuğuyla görülmektedir. Çizgi filmdeki görsel imgeler, Hoca'nın yaşadığı dönem izlerini taşımaktadır. Çizgi filmde yer verilen fıkralar, senaryosunu fıkraların oluşturduğu diğer çizgi filmlerden farklı şekilde sunulmuştur. Bir olay örgüsü içinde birden fazla fıkra işlenmiştir. Örneğin, Hoca alışveriş için pazara bir şeyler satmaya gider. Pazarda bulunduğu zaman içerisinde birçok fıkra anlatılır. Sonra ise evine döner ve gün biter. Bu bağlamda fıkraların kısmen dönüşüme uğradığı söylenebilir.

Şekil 12: Kilometre Taşları Nasreddin Hoca - 2012 (6 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 9)

Şekil 12: Kilometre Taşları Nasreddin Hoca - 2012 (6 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 9)

Hoca'nın yaşam öyküsünün anlatıldığı 6 no.lu çizgi filmde sunulan Nasreddin Hoca tipi klasik tasvirinden farklıdır. Bu çizgi filmde Nasreddin Hoca eşeğinin yanı sıra anne-babasıyla da görülür. Çizgi filmin Hoca'nın yaşam öyküsünü anlatması sebebiyle, yaşadığı dönem özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Senaryoda ise Nasreddin Hoca fıkralarından yalnız ikisine değinilmekle yetinilmiştir. Bu

fıkralar “Kazan Doğurdu” ve “Ya Tutarsa” fıkralarıdır.

Şekil 14: Şeker Hoca - 2016 (7 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 10)

7 no.lu çizgi filmde Hoca bulunduğu dönem itibariyle seyirci ile sunulmakta; eşeği, hanımı, çocuğuyla karşımıza çıkmaktadır. Diğer tipler incelendiğinde giyimi, konuşması Karadeniz bölgesine ait olduğu düşünülen Laz Cemal isminde bir tip dikkat çekmektedir. Diğer bir dikkat çeken tip ise doktor rolünde olan Lokman Hekim'dir. Hoca bu çizgi filmde ahalinin problemlerine akılcı çözümler üretmekte, sorularına hazır cevaplılıkla karşılık vermektedir.

Çizgi filmde fıkralar senaryoyu oluşturmamakta, Hoca'nın yaşadığı dönemde kendi tipine uygun şekilde yaşadığı maceralar işlenmektedir. Bu kurgu içerisinde kimi zaman fıkraların sadece ismi geçmekte kimi zaman çeşitli dönüşümlere uğrayarak anlatılmaktadır. Bu duruma örnek olarak çizgi filmin 24. bölümünde yaşanan şu olay verilebilir: Nasreddin Hoca hafızasını kaybeder. Hoca'nın hafızasını yerine getirmek için Hoca'ya, “*Hocam senin kazan doğmuş sonra da ölmüş. Kedi burada ise ciğer nerede, ciğer burada ise kedi nerede hoca? Göle maya çaldım ya tutarsa. Dünyanın merkezi tam burası ölçmek ister misin? Bana mı inanacaksın yoksa eşeğe mi?*” denir ve hafızası yerine getirilmeye çalışılır.

Fıkranın tümünün anlatıldığı fakat dönüşüme uğradığı örneklerden biri ise şöyledir: Hoca'ya birisi pazarda bir eşeğin götürüldüğünü gördüğünü söyler. Hoca, “Bana ne.” diye karşılık verir. Hoca'm herhalde size götürülüyordu deyince de “O zaman sana ne.” der. Nasreddin Hoca'nın bu fıkrasında Hoca'nın eşeği değil baklava tepsisi götürülmektedir. Bu durum başka bir fıkrada da karşımıza çıkmaktadır. 8. bölümde Hoca'ya gelen biri dişinin ağrıdığını ve ne yapması gerektiğini sorar. Hoca da çözüm bulamayınca adam, “Sen nasıl Hoca'sın başındaki kavuktan utan.” şeklinde çıkarır. Hoca kavuğu uzatarak, “Keramet kavukta ise al kavuğu da memleketin dışçısı sen ol.” der. Bu iki örnek çizgi filmde yer verilen fıkraların dönüşüme uğradığı fakat verilmek istenen mesajın sabit kaldığı şeklinde

yorumlanabilir.

Çizgi filmde diğer çizgi filmlere kıyasla deyim ve atasözüne sıkça yer verildiği dikkat çekmektedir. “Ne ekersen onu biçersin.”, “Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.”, “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.”, “Derdini söylemeyen derman bulamaz.”, “Ummadığın taş baş yarar.”, “Ava giden avlanır.”; “ettiğini bulmak”, “oyuna gelmek”, “payına düşeni almak”, “başına iş gelmek”, “dersini almak”, “üstüne iyilik sağlık”, “kedi olalı bir fare tutmak”, “yerin kulağı olmak”, “ağzının tadını bilmek”, “başa gelmek” çizgi filmde geçen deyim ve atasözlerine örnek verilebilir.

Şekil 16: *Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu - 2017 (8 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 11)*

Şekil 16: *Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu - 2017 (8 no.lu) Çizgi Filminden Bir Kare (URL 11)*

8 no.lu çizgi film Nasreddin Hoca'yı günümüze taşımaktadır. Bu özelliğiyle diğer çizgi filmlerden ayrıldığı söylenebilir. Çizgi filmde sadece Hoca ve eşeği görülmekte hanımı ve çocuğu diğer çizgi filmlerde olduğu gibi karşımıza

çıkılmamaktadır. Geçmişten günümüze ışınlanan Hoca'yı günümüzde Cemil, Zehra, Ayşe ve Kerim karakterleri karşılamakta ve maceralara beraber atılmaktadırlar. Hoca, kurnaz ve akıllı tavırlarını bu yıllarda da sürdürmekte, problemleri zekice ve olağandışı şekilde çözmeye devam etmektedir. Çizgi filmde sunulan Hoca tasviri, Hoca tipine uymakta, günümüze asli özelliklerini kaybetmeden ayak uydurmaya çalışmaktadır. Nasreddin Hoca sıra dışı sporlar yapmakta, otomobil kullanmakta, sosyal platformlarda fotoğraflarını paylaşmaktadır. Çizgi filmde Hoca geçmişte kullanılan kelimeleri kullanmakta, günümüzdeki karşılıklarını bilmemektedir. Alışveriş merkezi yerine kervansaray, televizyon yerine akıllı kutu, ayakkabı yerine çarık kelimesi bu duruma örnek verilebilir. Bu nedenle bu çizgi filmde Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönem ile günümüze kendi çabalarıyla sentezlemeye çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Çizgi filmin senaryosunda Hoca'ya ait fıkra azdır ve Hoca fıkralarından bağımsız bir karaktere dönüştürülmüştür.

Sonuç

Geçmişte Nasreddin Hoca ve fıkraları birer sözlü kültür ürünü iken günümüzde görselliğin ilgi çekiciliği ile şekil değiştirmiş ve birer görsel medya ürününe dönüşmüşlerdir. Hoca ve fıkralarıyla ilgili birçok çizgi film yapılmıştır. Araştırma sonucunda ilk örneği 1951 yılında olmak üzere toplam 14 çizgi film çalışmasına rastlanmıştır. Bu çizgi filmlerden 8'inin içeriğine ulaşılabilmiş ve ayrıca incelemiştir. Çizgi filmlerin genel olarak şahıslar ve özel şirketlerce üretildiği, devlet bünyesinde yer alan kurumların da çizgi film yapımlarına öncülük ettikleri görülmektedir. Çizgi filmlerin üretilmesi noktasında dikkat çeken bir husus ise çizgi film yarışmalarıdır. İçerikleri günümüze kadar ulaşmasa da bu konuda yarışmaların düzenlenmesi, Nasreddin Hoca çizgi filmlerinin sayısının artmasına sebep olmuştur.

Veri kaynağı olarak belirlenen çizgi filmler incelendiğinde, geçmişte üretilen çizgi filmlerin hem bölüm sayılarının az olduğu hem de yayın ömürlerinin günümüzdekilere kıyasla daha kısa olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında, geçmişte televizyon kanallarında çizgi filmlere belirli saat aralıklarında yer verilirken günümüzde tüm gün çizgi film yayını yapan televizyon kanallarının hayata geçmesi, çizgi filmlere yönelik talebin artması ve teknolojinin gelişimiyle çizgi film yapım sürecinin kolaylaşması olduğu söylenebilir.

Çizgi filmler senaryolarının geçmişten günümüze doğru bir dönüşüm içerisinde olduğu görülmektedir. Daha eski tarihli çizgi filmlerin odağında sadece Hoca'nın fıkraları varken günümüzde Nasreddin Hoca'nın fıkralarından bağımsız bir şekilde ele alındığı çizgi film örneklerine rastlanılmaktadır. Bu durum Nasreddin Hoca'nın fıkralarından bağımsız nitelikli, zengin bir kültürel şahsiyet olarak fark

edilmiş olması açısından önemlidir.

Çizgi filmlerde toplam 63 Nasreddin Hoca fıkrasına yer verildiği belirlenmiştir. Bu fıkralardan 36'sı müstakil fıkradır. En sık yer verilen fıkralar, "Ciğeri Yiyen Kedi", "Marifet Cübbe ve Kavukta İse Al Sen Oku", "Dünya'nın Merkezi Neresidir?", "Kazan Doğurdu" dur. Boratav (1996) Nasreddin Hoca'nın 594, Duman (2008) ise 1555 fıkrasına eserlerinde yer vermişlerdir. Sakaoğlu ve Alptekin (2014) yaptıkları çalışma neticesinde Nasreddin Hoca'nın yüzlerce fıkrasının olduğunu, bunların 124'ünün Nasreddin Hoca'ya ait olabileceğini düşünmektedirler. Bu sayılar dikkate alındığında çalışmamız içerisinde incelediğimiz çizgi filmlerde yer verilen fıkra çeşitliliğinin nispeten az olduğu düşünülebilir.

Çizgi filmlerde yer verilen fıkralar incelendiğinde, fıkraların birçoğunun dönüşüme uğramayıp olduğu gibi sunulduğu, dönüşüme uğrayan fıkraların ise vermek istediği ana mesajı halen taşıdığı görülmektedir.

Çizgi filmlerde karşımıza çıkan Nasreddin Hoca tipi hem görsel hem de karakteristik özellikleri bakımından genel olarak Hoca'ya uymaktadır. Bu çizgi filmlerden 8 no.lu "Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu" isimli yapım Nasreddin Hoca'yı ele alış bakımından dikkat çekmektedir. Çizgi filmde Nasreddin Hoca'nın bir tip olmaktan çıkıp asli özelliklerini kaybetmeden bir karaktere dönüştüğü görülmektedir.

Kaynaklar

- Akça, R. P. ve G. Baran (2018). "Çizgi Filmlerin Türk Kültürüne Ait Özellikler Açısından İncelenmesi: "Pepee Örneği"". Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8(17), 215-224.
- Akkaya, A. (2013). "Anecdotes in the Scope of Teaching Turkish as a Foreign Language: Nasreddin Hodja Anecdotes". Milli Folklor, (100), 171- 181.
- Aktulum, K. (2011). "Bir Ana-Metin Olarak Nasreddin Hoca Hikâyeleri Üzerine Kimi Dönüştürmeler". Milli Folklor, 23(91), 12-24.
- Alicenap, Ç. T. (2014). "Yerelden Evrensel Japon Anime Ve Manga Sanatı". Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 7(7), 31-60.
- Alicenap, Ç. T. (2015). "Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması". Türklük Bilimi Araştırmaları, (37), 11-26.
- Alsaç, Ü. (1994). Türkiye'de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2018). "Eğitsel Yönleriyle Nasreddin Hoca Fıkraları: Bir İçerik Analizi". Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(3), 602- 621.
- Asilioglu, B. (2008). "The Educational Value of Nasreddin Hodja's Anecdotes". Childrens Literature in Education, 39(1), 1-8.

- Aşılıoğlu, E. (2019). "Türk Animasyon Sineması Tarihi ve Günümüz Türk Animasyon Sineması". Turkish Cinema Researches. (Ed. E. Doğan) London: IJOPEC.
- Azar, B. (2017). "Farkındalık Ekseninde Bir Kültür Aracı: Nasrettin Hoca". Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 5(11), 182-191.
- Başgöz, İ. (1998). "Nasreddin Hoca Hikâyelerinin Tarih İçinde Değişimi". VIII. Uluslararası Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi. 18-21 Haziran. Bursa. 83-89
- Bayraktar, Z. (2010). Mizah Teorileri ve Mizah Teorilerine Göre Nasredin Hoca Fıkralarının Tahlili. (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekki, S. (2018). "Nasreddin Hoca'dan Temel'e Türk Fıkralarında Mizah Unsuru Olarak Mülemma". Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(2), 1047-1054.
- Boratav, P. N. (1996). Nasreddin Hoca. Ankara: Edebiyatçılar Derneği. Cabbarov, T. (1996). "Dünyanın Oğlu Özbek-Türk Nasreddin Hoca".
- Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Can, A. (1995). Okulöncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkileri. (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cenikoğlu, G. T. (1998). Nasreddin Hoca Fıkralarında İnsan Kadrosu. (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Daşdemir, Ö. (2014). "Sanal Ortamda Pazarlama Aracı Olarak Yeniden yazılan Nasreddin Hoca Fıkraları". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(29), 210-219.
- Dedebağı, H. (2007). Nasreddin Hoca Fıkralarının Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Demirtaş, T. (2012). Değerler Eğitiminde Edebi Ürünlerden Yaralanma: Nasreddin Hoca Fıkraları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duman, M. (2008). Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası. İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Glade, D. (1996). "Almanların Nasreddin Hoca'sı". Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Göktepe, E. (2015). Geçmişten Günümüze Hareketli Görüntü Ve Türkiye'de Animasyonun Gelişimi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaba, F. (2014). "Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri". Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 8(3), 163-181.
- Kadırova, M. (2017). "Türk Cumhuriyetlerinde Nasreddin Hoca: Kazakistan Örneği". Uluslararası Konya'da Vuslat Sempozyumu, 231-237.
- Kayayerli, M. (1996). Dünyayı Güldüren Türk: Nasreddin Hoca. Ankara:

- T.C. Kültür Bakanlığı.
- Koçar, Ç. (1996). "Türkistan Halk Edebiyatında Nasreddin Hoca". Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Koşay, P. H. Z. (1964). "Birkaç Söz". Nasreddin Hoca. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- Kurtuluş, K. (2010). Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Türkmen Kitabevi. Nail, T. (2018). "Azerbaycan Nasreddin Hoca Fıkra Külliyyatı da Yayımlandı". Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, (46), 241-246.
- Nasrattınoğlu, İ. Ü. (1996). "Çin Halk Cumhuriyeti ve Uygurlarda Nasreddin Hoca ile İlgili Tespitler". Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Okcu, A. L. E. (2017). Nasreddin Hoca Fıkralarının Zaman Kavramı Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önder, M. (1996). "Fransa'ya Uzanan Nasreddin Hoca". Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özdemir, N. (2008). "Kültürel Ekonomik İmge Olarak Nasreddin Hoca". Milli Folklor, 20(77), 11-20.
- Özdemir, N. (2009). "Sanal Kültür Ortamında Nasreddin Hoca". 21.Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Özdemir, N. (2010). "Mizah, Eleştirel Düşünce ve Bilgelik: Nasreddin Hoca". Milli Folklor, 22(87), 27-40.
- Pazarbaşı, B. (2018). "Televizyonda Yayınlanan ve Ana Teması Şiddet Olan Çizgi Filmlerin İçerik Analizi". Intermedia International e-Journal, 5(8), 28-41.
- Pehlivan, B. M. (2019). "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türk Çizgi Filmlerinde Anne ve Baba Temsili Üzerine Bir Çalışma". Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi, 1(2), 15-27.
- Plana, Ş. (1996). "Arnavutluk ve Kosova Arnavutlarında Nasreddin Hoca". Nasreddin Hoca'nın Dünyası. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2003). "Nasrettin Hoca'nın Türk Dünyasının Ortak Şahsiyeti Olarak Maske ve Ruh'taki Görünüşü". İlmî Araştırmalar, (15), 53-70.
- Sakaoğlu, S. (1992). Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Sakaoğlu, S. ve A. B. Alptekin (2014). Nasreddin Hoca. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Samuk, O. (2018). Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selin, A. ve B. Bayram (2015). "Çizgi Filmler ile İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma". Ana Dili Eğitimi Dergisi, 3(4), 84- 99.
- Temizkan, M. ve A. Atasoy (2016). "Söz Varlığının Gelişimi Açısından Çizgi Filmler Üzerine Bir Değerlendirme (TRT Çocuk ve Minika Çocuk Örneği)". Milli Eğitim Dergisi, 210, 577-599.
- Tıgılı, G. (2019). A Philosophical Inquiry into Nasreddin Hodja Stories. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tokmakçioğlu, E. (1981). *Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tokmakçioğlu, E. (2004). *Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca*. İstanbul: Genç Yayıncılık.
- Uçan, B. (2018). "Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar". *Journal of International Social Research*, 11(55), 1134-1144.
- Uluçay, M. (2018). "Eğitimde Gelenekten Faydalanma: Nasreddin Hoca Örneği". *The Journal of Social Science*, 2(3), 117-125.
- Ulutaş, M. ve M. Kara (2017). "Türkçe Ders Kitaplarında Nasreddin Hoca ve Fıkraları". *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 9(3), 63-87.
- Ürkmez, B. (2017). "Turkish Animation: A Contemporary Reflection of the Karagöz Shadow Play". *Animation in the Middle East*. London: I.B.Tauris.
- Üzer, M. ve Ş. Çetin (2018). "Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Yer Alan Millî Kültür Unsurlarının İncelenmesi". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 2049-2079.
- Yağlı, A. (2013). "Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou Ve Pepee Örneği". *Electronic Turkish Studies*, 8(10), 707-719.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, E. M. (2015). "Çizgi Film ve Bilgisayar Oyunlarının 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sanatsal Gelişimi Üzerine Etkileri". *Electronic Turkish Studies*, 10(15), 841-856.

İnternet Kaynakları

URL1

https://tr.wikipedia.org/wiki/Evvel_Zaman_%C4%B0%C3%A7inde#/media/Dosya:Evvel_Zaman_%C4%B0%C3%A7inde.jpg (Erişim Tarihi: 11.04.2020)

URL2

<http://www.animasyongastesi.com/seyredemedigimiz-nasrettin-hoca/> (Erişim Tarihi: 28.05.2020)

URL3

<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/canlandirmalar/evvelzamanicininde.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

URL4

<https://alkislarlayasiyorum.com/icerik/169464/nasreddin-hoca-bosnakca-dublajli> (Erişim Tarihi: 18.05.2020)

URL5

<https://www.seyredelim.com/video/19348/nasreddin-hoca-fikralari-izle/> (Erişim Tarihi: 21.05.2020)

URL6

<https://www.youtube.com/watch?v=jJBIX2WDxNI> (Erişim Tarihi: 21.05.2020)

URL7

<https://www.youtube.com/watch?v=76LI2rr0hl0&list=PLOowH66-i-S4nn5xzQWWRlm9X2BQ1Io5u> (Erişim Tarihi: 23.05.2020)

URL8 <https://www.youtube.com/watch?v=GmIW6HDL7ds&list=PLOowH66-i-S4nn5xzQWWRlm9X2BQ1Io5u&index=2> (Erişim Tarihi: 23.05.2020)

URL9

https://www.youtube.com/watch?v=N_Mefj9v1q4&t=227s (Erişim Tarihi: 25.05.2020)

URL10

<https://www.youtube.com/watch?v=4PYEDhKZ13E&t=295s> (Erişim Tarihi: 26.05.2020)

URL11

<https://www.youtube.com/watch?v=YHG5gtFMMYA&t=416s> (Erişim Tarihi: 29.05.2020)